

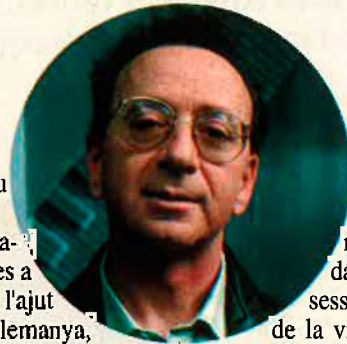
Sarajevo

Possiblement vostès ho recorden d'haver-ho vist en algun documental, de la història del batxillerat o d'alguna lectura de premsa: el 28 de juny de 1914 l'arxiduc hereu Francesc Ferran, el *Kronprinz*, hereu de l'Imperi Austro-hongarès, va ser assassinat a Sarajevo per un jove bosni que descarregà la pistola sobre la carrossa imperial. El jove es deia Danilo Prinzip, i des d'aquell dia ha estat considerat a Iugoslàvia com un dels més grans herois nacionals. Quan dic Iugoslàvia, vull dir Sèrbia, no sé si evidentment o no. El fet és que a Belgrad, des de l'estació central i fins a prop del castell, a la vora del Danubi, hi ha una gran avinguda o bulevard que porta el nom de l'estudiant que va fer saltar l'espurna de la Primera Guerra Mundial. I el fet, sobretot, és que l'atemptat de Danilo Prinzip va ser organitzat, preparat i armat pels serveis secrets militars de Sèrbia. El rei, el govern i l'exèrcit de Sèrbia ja feia anys que tenien l'obsessió absoluta d'apoderar-se de Bòsnia i Hercegovina –alliberades recentment dels turcs i administrades per Àustria–, i alimentaven l'irredentisme sud-eslau en benefici propi. No sé si, tal com estaven les coses, tenien o no tenien raó. És a dir, no sé si era millor per als bosnis continuar administrats eficaçment pels austríacs, amb un grau notable d'autonomia i amb perspectiva de tenir-ne més, o entrar a simplement a formar part de Sèrbia. Perquè sembla clar que en aquell moment no existia una nació bòsnia, ni el projecte de fer-la, ni cap nacionalisme particular. La gent era musulmana de religió, semi-turca de cultura, de llengua serbo-croata, i no crec que tingueren massa simpatia ni pels serbis ni pels austríacs. L'estudiant Danilo Prinzip i els altres conjurats es movien pels ideals nacionals d'una futura pàtria dels eslaus del sud –per la futura i impossible Iugoslàvia– però qui se n'aprofitava era l'expansionisme serbi. El qual, com es pot comprovar, ja té ben bé un segle de

vida, i continua tan actiu com en els millors temps.

Lavors Àustria va demanar satisfaccions i garanties a Sèrbia, i Sèrbia va buscar l'ajut de Rússia, i Àustria el d'Alemanya, i Rússia el de França, i així, ben alegrement, a primers d'agost més de mitja Europa estava en guerra, i moririen alguns milions de persones, desapareixeria l'imperi austro-hongarès, i l'alemany i el rus, es faria la revolució d'octubre, els americans començarien a salvar Europa, etcètera. ¿Hauria començat tot això sense les maniobres sèrbies, sense Sarajevo, sense els jocs amb el bosnis, i sense l'estudiant suïcida? No ho sap ningú. Potser hi hauria hagut una guerra, de totes maneres, però no sabem si hauria estat la mateixa i amb els mateixos resultats. La pregunta, en definitiva, és: ¿la història europea –i universal– del segle XX seria la mateixa si Sèrbia no haguera volgut apoderar-se de Bòsnia? Ja sé que aquesta manera de plantejar les coses està molt mal vista pels historiadors, però a mi no em convenceran mai que les conflagracions es deuen només a l'existència de pólvora, i que ni els detonants ni qui els manipula no tenen cap influència.

Sarajevo és un símbol, doncs. Però cal saber de què. Per mi, de la cara més lletja d'això tan universal i tan estrany, tan bo i tan dolent, tan constructiu i tan destructiu, que es diu nacionalisme. Després, Sarajevo també va ser un símbol, però no tan conegut com a tal: era, fa pocs anys encara, el temps d'uns Jocs Olímpics d'hivern, que tothom coneixia com les Olimpíades de Sarajevo, Iugoslàvia, perquè ningú no parlava de Sèrbia ni menys encara de Bòsnia. Per ells, allà, Sarajevo era el lloc on musulmans bosnis (els únics "iugoslau"), serbis bosnis i croats bosnis, vivien en pau i concòrdia. Era quan semblava que aquella gent havia superat segles de discòrdia i de sang, que a Europa cer-

tes coses ja no eren possibles, i que ningú no tornaria a posar les fronteres per damunt de la gent, ni la possessió del territori per damunt de la vida dels seus pobladors, i coses així. Molt bé. Era mentida: l'antic horror continua viu, i l'expansió territorial pot tornar a ser el valor suprem, i la gent pot ser assassinada per ser això o allò, i un milió i mig d'uropeus poden ser expulsats de les seues cases, i pobles i ciutats poden ser destruïts. Fa setmanes que l'exèrcit de Sèrbia ocupa sistemàticament la major part de Bòsnia, que crema i arrassa, que fa fugir la població de regions senceres, que bombardeja cada dia Sarajevo. I els països grossos d'Europa no han començat per això cap Guerra Mundial, cosa que està molt bé. Però tampoc han fet res, estrictament res, per aturar els incendis, les destruccions, les matances, les expulsions violentes, i el bombardeig quotidià. Els serbis poden fer el que els vinga de gust, el 1992. Les poderoses nacions d'Europa no mouran un dit. I si les forces de l'ONU els molesten, se n'aniran de Sarajevo, i se n'anirà la Creu Roja, i els deixaran consumir la conquesta i la destrucció. Ells, els serbis, mai no han enganyat ningú: diuen clarament el que volen, i ho volen tot. M'ho deia un taxista a Belgrad, fa alguns mesos. I allò que no puguem conquerir, ho destruïm, si poden.

Parlant d'aquell estiu de 1914, diu Pierre Renouvin, en la *Història de les relacions internacionals*: "Quan la mirada es dirigeix més enllà dels interessos nacionals, el temor que es manifestava era que la guerra ocasionara un 'retrocès de la civilització', les dimensions del qual serien morals més que materials". Això era fa prop de vuitanta anys, per causa de Sarajevo. Continuem retrocedint.

Joan F. Mira